

POLITICAL & SECURITY STATEWATCH

Monthly bulletin on moldova
issued by IDIS VIITORUL
www.moldova.org
Nr. 3, mai-iunie 2005

Buletinul este o publicație lunară bi-lingvă care are ca scop analiza anumitor elemente de politică internă, externă și a factorilor de securitate din Republica Moldova. Pentru a monitoriza cu o cât mai mare acuratețe aceste tendințe, Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS) „Viitorul” folosește publicarea indicatorilor Political and Security Statewatch, care facilitează înțelegerea ritmului creșterii sau descreșterii și direcției de transformări democratice în Republica Moldova. Acești indicatori sunt publicați în fiecare număr al buletinului și determină tematica analizelor.

Tendințe pentru perioada mai-iunie 2005

POLITICI INTERNE

Îmbunătățire ne semnificativă

POLITICI EXTERNE

Declin ne semnificativ

FACTORI DE SECURITATE

Îmbunătățire

tele statului a anunțat sfârșitul „războiului rece” astfel confirmând prezența intereselor politice în conflictul dintre primărie și administrarea comunistă. Acest lucru se confirmă și în Raportul Federației Internaționale Helsinki pentru Drepturile Omului din 2005, care menționează că acuzațiile de corupție înaintate fostului primar ar putea fi motivate politic. [1]

I Dimensiunea Politică

1.1 Alegeri anticipate în Primăria Municipală

După alegerile parlamentare și votarea noului Președinte, următoarea luptă politică se va da pentru fotoliul primarului de capitală care va avea loc pe 10 iulie 2005. În alegerile parlamentare, fostul primar Serafim Urechean, nu a reușit să-și realizeze scopurile, destul de ambițioase, și a eșuat în crearea unei entități politice viabile. Cu toate acestea, a decis să renunțe la scaunul de primar al capitalei pe care l-a deținut timp de 11 ani în favoarea poziției de deputat parlamentar. Deși Urechean a

devenit lider al unei fracțiuni parlamentare, strategia PCRM și-a atins scopul prin expulzarea acestuia din funcția importantă de primar al capitalei. Colaborarea dintre Primăria orașului Chișinău și administrația comunistă nu a fost niciodată una bună. Începând cu 2003 imixtiunile continue în procesele de luare a deciziilor, manipularea și încercarea de coordonare a fondurilor publice practic au paralizat activitatea eficientă a acesteia. Liderul Blocului Moldova Democrată a fost învinuit de corupție înaintea alegerilor parlamentare, iar un grup de funcționari, printre care și Secretarul Primăriei, au fost arestați. După decizia lui Urechean de a abandona poziția de primar, Președin-

1.2 Profilul principalilor candidați

Ca și în campaniile municipale precedente, majoritatea candidaților din această cursă electorală nu au experiența necesară și nici o susținere suficientă a electoratului pentru a fi aleși în funcția de primar: Cu toate acestea Consiliul electoral de circumscripție Chișinău a înregistrat zece candidați: 1. Valeri Klimenko, candidat al Mișcării social-politice Republicane “Ravnopravie” și al Blocului “Patria-Rodina”, consilier municipal de Chișinău; 2. Gheorghe Susarenco, candidat al Partidului Popular Creștin Democrat și deputat în Parlamentul RM; 3. Vladimir

[1] Report 2005 (Events of 2004). Moldova. Human Rights RIGHTS in the OSCE Region: Europe, Central Asia and North America, a International Helsinki Federation for Human Rights

Gurițenco, candidat al Partidului Democrat din Moldova și pretor al sectorului Botanică din municipiul Chișinău; 4. *Gheorghe Sima*, candidat al Uniunii Muncii "Patria-Rodina" și lider al formațiunii respective; 5. *Zinaida Greceanii*, candidat al Partidului Comuniștilor din Republica Moldova și Ministru al Finanțelor, 6. *Dumitru Braghîș* candidat independent, Vice-Președintele AMN 7. *Iuliana Gorea-Costin*, candidat independent – soția fostului primar Nicolae Costin 8. *Vladimir Garaba*, reprezentantul Partidului Ecologist „Alianța Verde”, 9. *Dorin Chirtoacă*, reprezentantul Partidului Liberal, 10. *Mihail Severovan*, consilierul municipal.

Blocul electoral „Patria-Rodina-Ravnopravie” este creat din trei formațiuni: Partidul Socialist, Partidul Socialiștilor și mișcarea social-politică republicană „Ravnopravie”. Aceste formațiuni cu mesaj și orientare pretins internaționaliste dar în realitate pan-rusești, filo-sovietice, spre deosebire de alegerile parlamentare, au decis să-și combine efortul. Majoritatea susținătorilor acestor formațiuni se află în afara municipiului, Patria Rodina în UTA Gagauz Yeri și Ravnopravie în nordul Republicii. În Chișinău aceste formațiuni au obținut un număr de voturi mult mai modest, Patria Rodina 4,7 % din voturile totale și Ravnopravie 3,29% respectiv. Ceea ce în total e 16-17 mii de voturi. [2] Luând în considerație migrarea spre partidele de extrema stângă a unui segment radical din foștii susținători ai PCRМ și activismul elementului electoral de stânga al municipiului, este de așteptat că acest candidat va cauza dureri de cap concurenților mai importanți, însă mesajul anti-european, șovinistic-retrograd, va găsi o rezonanță doar la un electorat etnic îngust, rusofon de vârstă a treia.

Candidatul din partea Partidului Popular Creștin Democrat este Gheorghe Susarencu, fost judecător la Curtea Supremă de Justiție și Curtea Constituțională. Excluderea recentă a cinci membri marcanți, într-un stil autocrat, redă lupta și criza internă intensă prin care trece PPCD, în special în cadrul Filialei

Chișinău după decizia de cooperare cu comuniștii luată unilateral de Președintele Iurie Roșca. Aceste disensiuni interne vor micșora abilitatea promovării candidaturii PPCD-iste în aceste alegeri.

Candidatura Partidului Comunist, Zinaida Greceanii, reprezintă noua imagine pe care o promovează PC, imaginea unui partid axat pe principiul pragmatic de orientare pro-europeană. De aceea înaintarea candidaturii ministrului finanțelor Zinaida Greceanii, unul din oamenii din fosta echipă a prim-ministrului Ion Sturza, este o mișcare inteligentă. Greceanii este o funcționară apreciată din punct de vedere profesional, dar în același timp o persoană reticentă la orice întreținere cu mass-media. Calități apreciate la un funcționar și considerate un handicap la o personalitate politică. Pentru a câștiga aceste alegeri, ea va trebui să fie nu doar un bun ministru dar și să devină un bun politician.

Este simbolică vizita Președintelui Voronin la Primărie în ajunul campaniei electorale pe 21 mai, această vizită „de lucru”, cu tot alaiul administrativ, incluzând prim-ministru, miniștrii de interne, finanțe, transport. Este un mesaj clar că Voronin consideră bătălia pentru primărie ca și câștigată și această acțiune simbolizează acordarea unui ajutor primăriei, într-o manieră paternalistă, aflate la ananghie datorită unui primar prea încăpățânat și independent. Deși nu a fost pronunțat un nume, această vizită este o sprijinire necamufletată al candidatului din partea Președintelui.

Partidul Comunist încearcă să-și schimbe imaginea negativă a unui partid ideologic rigid, prin promovarea unor personalități noi și neafiliate oficial cu PC. Totuși rămâne remarcat elementul de obediență care este cultivat în rândul noilor tehnocrați, iar promovarea și cooptarea altor personalități din diferite domenii, cum ar fi colaborarea unor istorici din generația mai tânără cu partidul de guvernământ pentru a scrie o istorie distorsionată, „integrată”, redă imaginea falsă de partid democratic. Ceea ce se promovează PCRМ, nu sunt calitățile profesionale, ci abilitatea

de obediență, lipsa de personalitate și acceptarea unei ideologii învechite.

Prin decizia de a se lansa în calitate de candidat independent în această campanie, Dumitru Braghîș, vicepreședintele AMN, încearcă să se distanțeze de imaginea de formațiune slabă și în continuă destrămare pe care o are alianța și confirmă existența unor disensiuni dintre el și Președintele AMN-ului. Cu toate că deține în palmares funcția de prim-ministru, acesta nu este o persoană politică de anvergura fostului primar, duce lipsă de o susținere a orașenilor și nu a reușit niciodată să mențină o legătură directă cu alegătorul, calitate pe care Urechean a dezvoltat-o mult mai bine pe parcursul administrației sale. Totuși conform sondajelor de opinie este a doua personalitate ca popularitate dintre figurile opoziției după Urechean, inclusiv în Chișinău [3]. Pârghiile pe care le-ar putea trage fostul primar pentru susținerea candidaturii lui Braghîș nu sunt de neglijat și înaintarea acestuia din acest punct de vedere ar putea fi considerată un succes. Mutarea lui Urechean este una strategică, care are ca scop înlăturarea unui posibil rival din cadrul partidului și în același timp continuitatea deținerii unui control în Primărie în cazul unei victorii.

Participarea în aceste alegeri a soției primului primar al Chișinăului Iuliana Gorea-Costin, este simbolică și cu siguranță va dinamiza procesul electoral prin mesajul emotiv și personalizat al acestui candidat. Distanțierea de sistemul de guvernare comunist, carisma personală și simbolul unei luptătoare cu corupția ar putea să-i atragă voturile mai multor alegători, totuși, lipsa unei experiențe politice a unei infrastructuri politice de susținere, fac victoria acestui candidat puțin probabilă.

Prognoze

Moldova abia ieșită din campania electorală parlamentară se află într-o stare anemică și duce lipsă de lideri energici. Va fi aproape imposibil ca în această campanie să apară o personalitate ce l-ar devansa în popularitate pe fostul primar, electoratul municipiului va vota în majoritate partidul și nu candidatul. Prezența la urne a alegătorului va fi destul de joasă luând în considerație perioada caniculară, timpul limitat și lipsa unui temperament electoral în rândul chișinăuenilor. **Controlul mediatic menținut de partidul de guvernământ va favoriza candidatul Partidului Comunist și va**

[2] Sursa : Site-ul Asociației Pentru Democrație Participativă, Adept <http://www.alegeri2005.md/opponents/>

[3] Sondajul actual Barometrul opiniei Publice efectuat de Institutul de Politici Publice în ianuarie-februarie 2005 și cele două precedente din 2004 atestă o creștere stabilă pentru reprezentanții PCRМ Eugenia Ostapciuc (23, 30 și 35 %) și Victor Stepaniuc (14, 18 și 25 %), precum și reprezentanții BMD **Dumitru Braghîș (12, 21, 25 %)**, Oleg Serebrian (8, 14 și 17 %), Dumitru Diacov (5, 11 și 15 %) și Veaceslav Untilă (5, 9 și 14 %). Se menține la nivelul de 19 % încrederea în Oazu Nantoi, este în creștere și a ajuns la 17 % încrederea în Iurie Roșca. Cel mai sus sunt plasați liderul BMD Serafim Urecheanu (38 %), Prim-ministrul Vasile Tarlev (47 %), și Președintele țării Vladimir Voronin, cu 63 % de persoane care au încredere în Președinte. Barometrul Opiniei Publice realizat în ianuarie-februarie 2005 http://www.ipp.md/files/Barometru/2005/Rezumat_presa_BOP_2005-1.doc <http://ipp.md/print.php?l=ro&id=23&pl=ba>

crea impedimente în promovarea unui mediu electoral corect și imparțial.

Pragul financiar de un milion de lei (80 mii USD), stabilit de Comisia Electorală Centrală, este mult prea jos de a satisface necesitățile unei campanii electorale competitive, aceasta va contribui la o calitate precară a campaniei de promovare mediatică. Iar lipsa unui mecanism de verificare a cheltuielilor și bugetelor folosite de candidați va încuraja fraudele financiare. Multitudinea mesajelor identice a candidaților din tabăra democratică va crea o confuzie și va mări șansa avansării

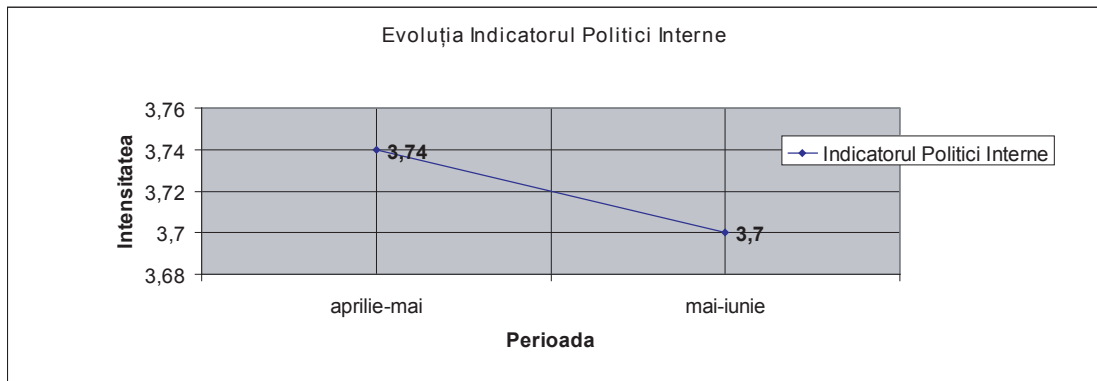
candidatului comunist. Avansare, predictibilă în special în situația când recomandările de revizuire a codului electoral

propuse de Comisia de la Veneția și OSCE în iunie 2004 au fost ignorate de administrația comunistă. [4].

[4] Conform OSCE și Comisiei de la Veneția cea mai importantă perfectare ar fi eliminarea tuturor îndoielilor cu privire la imparțialitatea sistemului judiciar, ca acțiunile legale aplicate candidaților să nu influențeze procesul electoral. Cât despre cadrul legal, ambele organizații recomandă, printre altele, să fie organizate mecanisme mai bune de garantare a votului secret, componența Comisiei Electorale Centrale să fie schimbată pentru a garanta reprezentarea proporțională a partidelor politice, criteriile de înregistrare a partidelor politice / candidaților să fie modificată, să fie îmbunătățită procedura de validare a listelor de votatori, să fie furnizate mai bine sisteme de protecție legale pentru a garanta înregistrarea fiecărui vot, numărarea și păstrarea lui, obligații clare să fie stabilite pentru publicarea imediată și detaliată a rezultatelor votării ca parte a calculării complete, să fie stabilite reguli mai detaliate pentru utilizarea infrastructurii publice pe parcursul campaniei și acoperirea editorială a pericolelor în media electronică pe perioada campaniei să fie mai bine regulată. OSCE/ODIHR Council of Europe, Joint Recommendation on the Electoral Law and the Electoral Administration in Moldova, Opinion no. 272/2004, 12 July 2004, <http://www.osce.org/documents/>

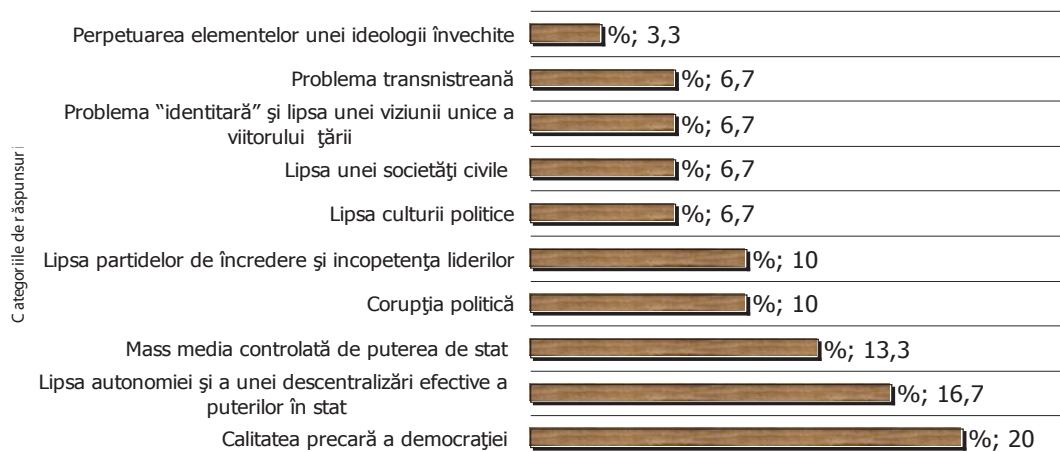
Indicatorul	aprilie-mai	mai-iunie	intensitatea
Politici Interne	3.73	3.7	↑ Îmbunătățire ne semnificativă

Punctajul este calculat în scară inversă unde 1 este cea mai înaltă și 5 cea mai joasă valoare

Graficul 1

Care sunt cele mai grave probleme de natură politică ?
(Sursa: IDIS "Viitorul")

II Relații Externe

2.1 Dualitatea politicii externe moldave

Președintele Parlamentului RM, Marian Lupu a prezidat cea de-a II reuniune a Adunării Parlamentare GUAM, care s-a desfășurat pe 28 mai la Ialta, în format nou, fără Uzbekistan, care a părăsit organizația după Summitul de la Chișinău. La întâlnire au fost

discutate chestiuni ce țin de dezvoltarea dimensiunii parlamentare a GUAM, intensificarea rolului organelor legislative ale țărilor membre în soluționarea problemelor de actualitate, aprofundarea cooperării parlamentare în regiune. La reuniune au participat reprezentanții

statelor membre GUAM și în calitate de oaspeți de onoare au fost prezenți reprezentanți ai organelor legislative din Lituania și Letonia, România, reprezentanți ai corpului diplomatic din Polonia, Estonia, Belarus. În cadrul reuniunii a fost finalizată etapa de constituire a structurilor Adunării Parlamentare. Adunarea a aprobat componența Comitetelor pentru problemele politice de drept, comercial economice, de învățământ, cultură și știință pentru anii 2005-06. După abandonarea a GUAM-ului de Uzbekistan la Chișinău mai multe personalități și analiști politici și-au manifestat neîncrederea în evoluția ulterioară a organizației, deși importanța GUAM-ului ca formațiune consultativă nu o poate nega nimeni, iar acum organizația pare mai vitală decât oricând.

În același timp Prim-Ministru al RM Vasile Tarlev a participat la ședința Consiliului șefilor de guverne a țărilor membre CSI, care a avut loc la Tbilisi pe 3 iunie 2005. La adunare a fost semnat Protocolul de eliminare graduală a restricțiilor la comerț dintre țările membre CSI până în anul 2012. Protocolul întârzie procesul de formare a zonei de liber schimb în cadrul CSI, din acest motiv prim-ministrul ucrainean, Iulia Timoșenco a refuzat semnarea documentului motivând necesitatea înlăturării tuturor restricțiilor până în 2008. Alți prim-miniștri au semnat Protocolul, dar au delegat experții de a elabora documente de reducere a timpului de anulare a restricțiilor de comerț. Este metoda CSI-istă de adoptare a unui document insatisfăcător, în aceeași motiune imputernicind îmbunătățiri a documentului adoptat cu toate că nu așteaptă schimbări semnificative și convocând o altă adunare pentru viitor, doar pentru a repeta același ciclu.

Adunarea a amânat pentru un termen nedeterminat lansarea programului de organizare a centrelor de comerț și informare cu scopul de promovare a bunurilor și serviciilor în bază de reciprocitate în țările membre CSI. Aceste încercări de reglementare a unor modalități de comerț fără restricții sunt în contradicție cu acțiunile de restricție a importului pe care Rusia le aplică exportatorilor moldoveni de fructe, legume și cereale, motivând că

serviciul de protecție al acestora nu ar îndeplini prevederile legislației ruse și internaționale. Interdicția urmează la numai câteva săptămâni după interzicerea importurilor de carne.

Este cert că astfel de sancțiuni sunt rezultatul politicii de orientare europeană a RM fiind parte dintr-un plan de pedepsire exemplară a autorităților moldovenești. Aceste acțiuni au un substrat politic și în unele cazuri sunt în detrimentul economic rusesc, care acceptă anumite pierderi economice doar pentru aplicarea unei lecții de comportament vecinului mai mic. Aceasta devine un set standard de acțiuni pe care Rusia le aplică tuturor fostelor republici aflate în afara umbrelei de securitate a NATO, și care încearcă să-și promoveze o politică externă independentă.

2.2 Respingerea Constituției Europene de Franța și Olanda. Ideea UE în stagnare?

Votul negativ de aproape 55%, acordat Constituției europene de francezi, creează răvășeală în rândul țărilor membre. Votul, cauzat în mare parte de situația socio-economică precară și de lipsa de popularitate a administrației și a Președintelui Jacques Chirac, este în esență un vot de neîncredere acordat guvernului francez. În Olanda un procent și mai ridicat de cetățeni, peste 60%, au respins ideea unei Constituții europene.

Constituția neratificată avea ca scop echilibrarea legilor UE. Ea ar fi completat Cartea Drepturilor Fundamentale, ar fi întărit capacitatea luării deciziilor colective, și ar fi mărit rolul Parlamentului European. Mulți alegători de stânga consideră că Constituția ar fi accelerat crearea unei economii de piață ultra-liberale, și ar fi subminat tradiția protecției sociale franceze, ar fi agravat șomajul, deoarece companiile ar reloca operațiunile de producție în țări cu forța de muncă mai ieftină (posibil în estul Europei). De asemenea au existat preocupări vizavi de declinul influenței Franței în cadrul

UE ca rezultat al lărgirii și ideea de acceptare ca membru UE a Turciei. În esență, opoziția franceză anti-constituțională este una eclectică și neomogenă, constituită din partide socialiste și elemente de extremă dreapta (de exemplu Jean-Marie Le Pen), Partidul Comunist, fermieri, mișcări sindicaliste și anti-globaliste, atașați de valorile economiei și protecției sociale. Aceștea sunt convingși că scopul documentul propus ratificării este liberalizarea economiei europene și crearea unui cadru socio-economic de model anglo-saxon. S-a votat contra, de asemenea, de frică că statul va micșora protecția socială și subsidiile statale.

Pentru țările din estul Europei acest vot generează probleme psihologice de conștientizare și incertitudine de viitor. „Efectul tsunami” creat de cutremurul din nucleul european, va zgudui pilonii pe care se menține ideea UE, în special, în țările de la periferia Europei. Țările din estul Europei care priveau la UE ca la un model de urmat și au evoluat în ultimul deceniu ca rezultat al acestui proces de extindere, poate să-și pună întrebări serioase referitor la viitorul lor. Fără o ideologie viabilă proprie, fără un sistem politic matur și fără o politică de dezvoltare de durată, estul Europei și în special țări foarte aproape de aderare, ca România și Bulgaria vor suferi cel mai mult de criza europeană. Disputele rafinate socio-economice și filosofice a vestului european, care de fapt au și stat la baza respingerii Constituției, va fi perceput în est doar ca o lipsă de viabilitate și incertitudine a ideii unei Europe Unite.

Actualmente UE se află în pragul unei crize de identitate. De acum încolo UE va trebui să-și definească prioritățile și să-și creeze noi lideri, care vor prelua bagheta integrării. Importanța Franței în procesul de integrare a fost supusă procesului de eroziune de la începutul anilor 90 și de acum încolo rolul Franței ca locomotiva procesului de integrare în Europa va decada, în această situație rolul Germaniei și posibil al Angliei se va mări. Respingerea integrării în forma în care a fost promovată în ultimul deceniu este o reacție de suprasaturație la procesul dinamic al integrării. Constituția, poate deveni lege doar dacă este ratificată de toți semnatarii (25 de țări), de aceea votul

negativ francez și olandez înseamnă în mod cert că Constituția e ratată. Experții consideră ca puțin probabil posibilitatea votării acesteea din nou, după cum a făcut Irlanda cu tratatul de la Nice, aprobat în încercarea a doua. Este mult mai probabil că liderii UE vor încerca să salveze elemente cheie a Constituției în alt mod. Posibil unele măsuri vor fi implementate simplu ca rezultat a înțelegerilor dintre șefii statelor. Care va fi reper-cusiunile acestui vot de neîncredere pentru Moldova? Deși din punct de vedere juridic respingerea Constituției nu afectează procesul de integrare europeană al noilor țări membre (cum ar fi cazul Bulgariei și României), totuși, efectul nemijlocit al acestei votări va fi resimțit ceva mai târziu. Ca de exemplu standardele de integrare ce-rute vor fi aplicate complet și nu doar parțial, în cazul României și Bulgariei, iar Moldova ar putea fi pusă pe o listă lungă de așteptare.

Proгноze/Propuneri

Cu toate că RM a accelerat procesul de aderare la structurile NATO, politica externă moldavă continuă să fie una indecisă și lipsită de un vector occidental bine definit. Participarea Moldovei în cadrul CSI, deși cu multe necunoscute și lipsite de un viitor, continuă. Aceasta în situația când integrarea europeană și implementarea planului bilateral UE-RM este enunțată ca prioritatea numărul unu al administrației de la Chișinău. Continuarea unei astfel de politici indecise va stagna și mai mult soluțio-narea diferendului transnistrean, partea ucraineană justificându-și comerțul ile-gal și profitabil cu zona transnistreană în baza tratatelor semnate în cadrul CSI. Din acest punct de vedere, continuarea

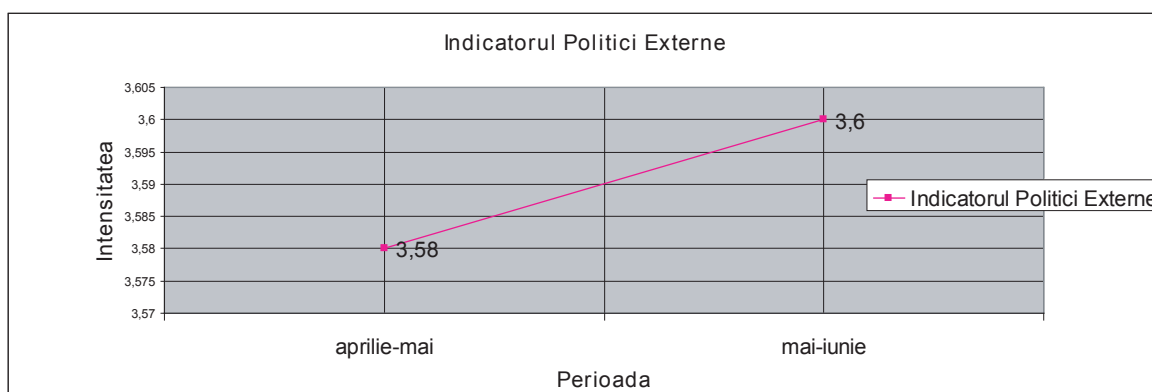
participării într-o organizație care sub-minează interesele economice și politice ale RM pare anormală.

Deși criza prin care trece UE a fost determinată și de lărgirea accelerată a organizației din ultimii ani, totu-și, după cum arată eurosondajele de opinie recente [5], doar pentru 6% din cei ce au votat negativ, lărgirea a jucat rolul principal care a determinat acest vot. Politica de integrare europeană nu trebuie abandonată ci, invers, in-tensificată, prin aceasta demonstrând sinceritatea și seriozitatea angajamen-telor de aderare la valorile europene. Totuși, prioritatea principală ar trebui schimbată spre integrarea în structurile Alianței Nord Atlantice, care devine antecamera de aderare la UE.

[5] Honor Mahony, EUOBSERVER, Enlargement played small role in constitution no votes, <http://euobserver.com/?aid=19430&rk=1>
Barometrul Opiniei Publice realizat în ianuarie-februarie 2005
http://www.ipp.md/files/Barometru/2005/Rezumat_presa_BOP_2005-1.doc
<http://ipp.md/print.php?l=ro&id=23&pl=ba>

Indicatorul	aprilie-mai	mai-iunie	intensitatea
Politici Externe	3.58	3.6	↓ Declin nesemnificativ

Punctajul este calculat în scară inversă unde 1 este cea mai înaltă și 5 cea mai joasă valoare

Grafic 2

Car e sunt cele mai impor tante pri or ități de politică exter nă?
(Sursa: IDIS "Viitorul")

III Factori de Securitate

3.1 Inițierea procesului de aderare la NATO a început

Necesitatea presantă a Republicii Moldova de a beneficia de securitate sub umbrela NATO, în sfârșit pare să înceapă a fi realizată. Vladimir Voronin s-a pronunțat pentru un *Plan Individual de Acțiuni RM-NATO*, un plan mai avansat decât programul *Parteneriat pentru Pace*. Solicitare formulată în alocuțiunea Președintelui în fața Consiliului Nord-Atlantic, la Bruxelles, precum și în scrisoarea adresată Secretarului General NATO, Jaap de Hoop Scheffer. Realizarea acestui plan se preconizează de fi desfășurat în paralel cu implementarea Planului de Acțiuni RM-UE. Alianța Nord-Atlantică a devenit antecamera aderării la UE pentru țările din estul Europei și, deși, gestul lui Voronin vine cu întârziere, această acțiune e de o importanță sporită în procesul de aderare la UE. Aplicarea planului poate lua un timp destul de îndelungat și ajustarea la structurile militare occidentale vor necesita reforme în cadrul sistemului de apărare și securitate din Moldova. Care ar putea fi costurile acestui proces? *În ajunul aderării la NATO Țările Baltice au fost nevoite să-și mărească substanțial bugetul de apărare, Alianța a solicitat să se reducă efectivul trupelor regulate și să se acorde mai multă atenție creării unor subdiviziuni de elită, bine dotate, în schimb NATO își asumă obligația să asigure securitatea noilor sale frontiere.*

Voronin a declarat că retragerea neîntârziată, necondiționată și completă a forțelor armate ale Federației Ruse din RM ar da un impuls decisiv soluționării problemei transnistrene și a reiterat convingerea că *tratatul adaptat cu privire la forțele convenționale în Europa* nu poate fi ratificat atâta timp cât nu vor fi retrase trupele rusești de pe teritoriul RM. În timpul întrevederii cu Președintele moldovean la Cartierul general al Alianței, Scheffer a confirmat că Rusia trebuie să îndeplinească angajamentele Sum-

mit-ului OSCE din Istanbul.

De o importanță majoră a fost și înaintarea scrisorii oficiale Înalțului Reprezentant a UE pentru Politica Comună de externe și securitate Javier Solana, scrisoare semnată de Președinții Vladimir Voronin și Victor Iușenco care prevede *instituirea unui control transparent și eficient asupra segmentului transnistrean al frontierei de stat moldo-ucrainene*. Această intenție a fost sprijinit de Secretarul General al Consiliului UE, Javier Solana iar procesul de monitorizare a segmentului transnistrean la frontiera moldo-ucraineană va fi susținut inițial cu 22 milioane de dolari. *În același timp partea ucraineană tărgănează aplicarea posturilor vamale mixte la granița moldo-ucraineană a segmentului transnistrean, motivând prin imposibilitatea aplicării unui control eficient în lipsa gestionării de jure a teritoriului de partea moldovenească. În același timp controlul eficient al frontierei e important nu numai pentru stoparea traficului ilegal, dar și pentru eventuala aderare a Ucrainei la Organizația Mondială a Comerțului care speră să devină membră cu drepturi depline deja la sfârșitul acestui an.*

3.2 Decizii multășteptate ale Parlamentului

Apelul parlamentului RM din 10 iunie 2005 către comunitatea internațională cu privire la principiile și condițiile demilitarizării zonei transnistrene constituie o expresie elocventă a angajamentului forțelor politice reprezentative din Republica Moldova de a identifica o soluție durabilă și democratică pentru restabilirea integrității teritoriale prin rezolvarea conflictului transnistrean. În apel se menționează că Rusia trebuie să-și evacueze trupele și armamentul din RM până la finele anului 2005. Apelul indică că unitățile militare dislocate în temeiul Acordului moldo-rus din 21 iulie 1992 în zona de securitate a Republicii Moldova și-au atins sco-

purile prevăzute inițial, urmând să fie reduse treptat și retrase în totalitate de pe teritoriul țării până la 31 decembrie 2005 și înlocuirea lor cu un mecanism internațional de observatori militari și civili sub egida OSCE care își va desfășura activitatea în RM până la reglementarea politică deplină a conflictului transnistrean. Moldova va propune, în cadrul programului NATO „Parteneriat pentru pace” ca misiunea internațională de observatori să dizolve formațiunile militare din zonă și să se ocupe de reabilitarea socială și recalificarea persoanelor ce fac parte din formațiunile militare din Transnistria. În opinia deputaților moldoveni „factorul militar al problemei transnistrene constituie o sfidare a securității naționale și regionale și de aceea solicită o soluționare imediată”.

Parlamentul RM consideră că în condițiile actuale din regiunea transnistreană, absența pluralismului politic, a libertății cuvântului, a reprimării oricărei manifestări de atitudine diferite decât cea impusă cu forța, a neglijării Constituției Moldovei și a documentelor internaționale, desfășurarea unor alegeri libere și corecte este imposibilă.

Parlamentarii au formulat *principiile de asigurare a alegerilor libere și corecte în Transnistria* care propun

- lichidarea ministerului de securitate de la Tiraspol,
- reformarea puterii judecătorești din regiune,
- eliberarea deținuților politici, înlăturarea piedicilor în activitatea liberă a partidelor politice și a mass-mediei pe malul stâng al Nistrului, inclusiv ale celor de pe malul drept,
- desfășurarea alegerilor sub egida unei comisii electorale europene cu mandat OSCE,
- exercitarea dreptului la vot în regiune doar după reconfirmarea de către locuitori a cetățeniei RM,
- monitorizarea internațională a situației cu cel puțin cinci luni înainte de alegeri.

Parlamentul RM și-a exprimat convingerea că fără asigurarea prealabilă a condițiilor enumerate este imposibilă garantarea drepturilor cetățenilor RM din această zonă la libera exprimare a voinței lor ca element – cheie pentru rezolvarea pașnică și democratică a conflictului transnistrean, precum și face imposibilă crearea unor organe reprezentative în zona transnistreană. Deputații au solicitat implicarea activă a organizațiilor internaționale să se includă activ în procesul de democratizare a zonei transnistrene.

Apelul și principiile enunțate, deși identifică anumite priorități generale de soluționare a diferendului, suferă de anumite ambiguități care nu pot fi trecute cu vederea. În primul rând, este foarte puțin probabilă evacuarea trupelor militare rusești într-un termen restrâns de doar 5-7 luni, în al doilea rând, alegerile efectuate pe teritoriul transnistrean cu participarea doar a cetățenilor RM și lipsind o parte a locuitorilor ce nu dețin pașaport de cetățean al RM de posibilitatea de a vota, nu vor fi considerate valabile de comunitatea internațională. Pe de altă parte, regimul Smirnov nu va permite efectuarea unor alegeri libere prin simplul motiv că astfel de alegeri pun în pericol existența regimului ca entitate politică. Respectiv, orice încercare de aplicare a unor mecanisme cu caracter democratic pe teritoriul controlat de regimul transnistrean sunt imposibile atât timp cât regimul Smirnov își continuă existența .

3.3 Planul de la Vinnița, o clonă a planului Primacov

Planul de reglementare propus de Iușcenco ca model de soluționare a conflictului Transnistrean, așa zisul plan de la Vinnița, este o evoluție a celor șapte pași enunțat la Summitul GUUAM de la Chișinău din 22 aprilie. Planul criticat de majoritatea participanților la Summit inclusiv de societatea civilă moldovenească

și ucraineană, stipulează anumite traiectorii de evoluție în soluționarea diferendului. Acești pași s-au dovedit a fi dezamăgitori pentru partea moldovenească deși elita politică moldovenească a încercat să se pronunțe evaziv și să se axeze mai mult pe părțile pozitive a acestui document. Parlamentul a adoptat cu votul unanim a 96 din cei 101 de deputați prezenți la ședință, o *Declarație*, prin care califică Planul de reglementare a problemei transnistrene, propus de Președintele Ucrainei Victor Iușcenco, drept „un pas esențial pe calea consolidării unității teritoriale a RM și a eliminării din zona transnistreană a unui regim separatist, autoritar și criminal, care constituie o amenințare evidentă la adresa securității regionale”. Totodată, Parlamentul a constatat că documentul ucrainean nu reflectă unele principii ale reglementării, inclusiv:

- evacuarea trupelor rusești,
- demilitarizarea,
- principiile și condițiile de democratizare a zonei,
- instituirea unui control transparent și legal asupra segmentului transnistrean al frontierei de stat moldo-transnistrene.

Parlamentul consideră că aceste probleme trebuie să-și găsească rezolvare prin eforturi suplimentare din partea comunității internaționale, conjugate cu eforturile energice ale Ucrainei. Deputații au constatat că unele aspecte ale planului Iușcenco ar putea leza suveranitatea RM, printre aceste aspecte se numără: *ideea participării zonei transnistrene la promovarea politicii externe a RM și ideea creării comitetului de conciliere*. În opinia parlamentarilor aceste elemente și-ar putea găsi rezolvarea în baza normelor Constituției RM și dreptul internațional, precum și în cadrul unui dialog constructiv cu noii lideri democrați din zona transnistreană. Documentele adoptate identifica realizarea unității statale ca o prioritate primordială de dezvoltare internă a Republicii Moldova.

Planul recent ucrainian este o creatură a Secretarului Consiliului Național de Securitate și Apărare Ucrainian, Petro Poroșenco, adeptul unei politici de apropiere față de Rusia, dar mo-

dificat ca conținut de Ministerul de Externe și de consilierii lui Voronin. Planul lui Poroșenco adoptă conceptul lansat de Primacov în 1997 care prevede autorizarea Rusiei și Ucrainei ca „garantori” ai aranjamentelor post – stabilizare și ca „arbitri” în disputa dintre Chișinău și Tiraspol.

Deși planul Ucrainian are un lucru pozitiv, propune autonomia și federalizarea RM, în linii generale Planul propus de partea ucraineană încearcă să înlocuiască formula protectoratului rusesc din anii 1997-2004 cu ceva ce partea kieveană și-o imaginează ca protectorat Rus-Ucrainian. Este puțin probabil că Kiev-ul să poată înlocui Rusia într-o astfel de formulă, în special cu armata rusească și rețeaua de securitate transnistreană rămasă nealterată. Unica certitudine este că astfel de soluție ar fi incompatibilă cu aspirațiile europene a Moldovei și Ucrainei și va micșora credibilitatea leadership-ului ucrainian.

Unii analiști sunt de părere că planul Iușcenco ar avea până la urmă scopul de sustragere a atenției și nu își dorește neapărat aplicarea lui. Însăși procesul ar avea rezultate benefice atât pentru Ucraina cât și pentru Moldova, prin prezentarea unei imagini pozitive de cooperare dintre Ucraina și R. Moldova. Imagine care ar putea aduce Ucrainei beneficii sub forma de facilitarea acceptării în Organizația Mondială de Comerț și lui Voronin că este capabil să colaboreze.

De asemenea sunt îngrijorătoare unele declarații enunțate de oficialitățile OSCE, astfel *modalitatea de organizare a alegerilor în Sovietul Suprem în baza legislației Tiraspolului propus de președintele Comisiei ad-hoc al Adunării Parlamentare a OSCE, Kimmo Kiljunen poate fi considerată o acțiune hazardată*. Conform declarațiilor OSCE, Transnistria va fi tratată și în continuare ca parte componentă a R. Moldova indiferent de rezultatele acestor alegeri iar statul Transnistriei pe arena internațională nu se va schimba. În același timp, atitudinea occidentului față de autoritățile transnistrene nou alese care vor deveni “democratice” va suferi schimbări, astfel existând pericolul legitimizării administrației curente de la Tiraspol, probabilitatea

realegerii căreia este foarte mare, datorită unui control cvazitotal pe care administrația Smirnov îl deține în societatea transnistreană. Cu toate că Tiraspolul, conform cerințelor OSCE, va trebui să garanteze libertatea mass-mediei, accesul nestingherit al electoratului la informații despre toți candidații, întreg procesul electoral nu este posibil de monitorizat, iar apariția unor astfel de garanții peste noapte în Transnistria este puțin probabilă. Însăși Parlamentul RM prin apelul cu privire la democratizarea regiunii transnistrene menționează

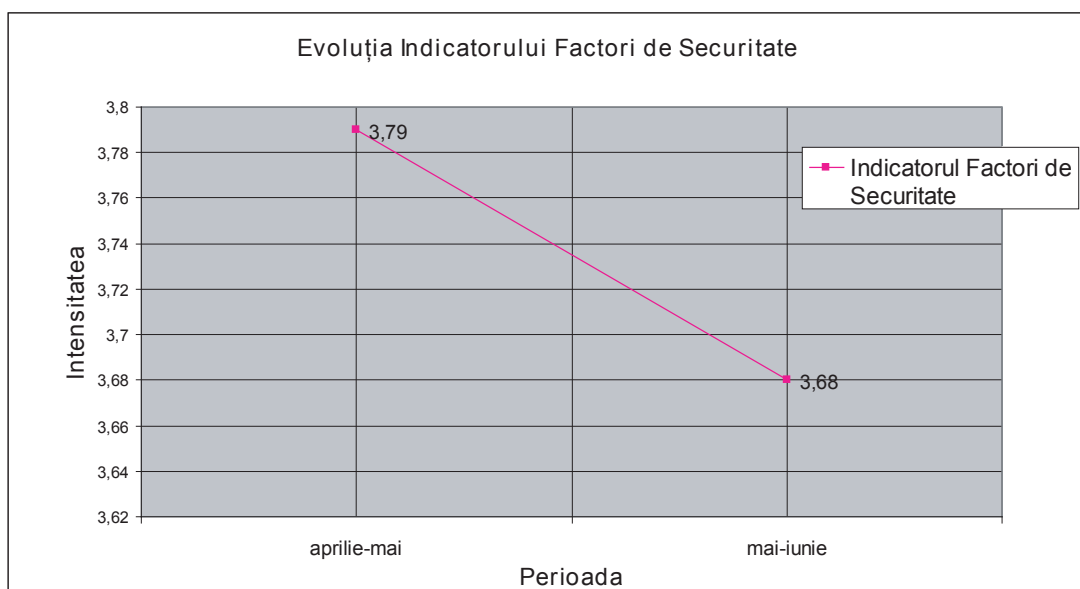
că desfășurarea unor alegeri libere și democratice în zona transnistreană este imposibilă.

Prognoze

Partea ucrainiană va tergiversa și în continuare aplicarea unui control vamal eficient la granița moldo-ucrainiană din partea dreaptă a Nistrului. Influența rusească în zonă se păstrează și implicarea financiar-economică a unor personalități politice influente de la Kiev în economia tenebră transnistreană este în creștere. Aceasta va crea impedimente în aplicarea unei

politici eficiente de control vamal și nu va permite o colaborare ucraineano-moldoveană bazată pe interese reciproc mutuale. Planul ucrainian de soluționare a conflictului transnistrean, deși aprobat de parlamentul Republicii Moldova, nu va putea fi aplicat în cadrele temporale stabilite de Parlament. Efectul pozitiv ar putea fi atins doar în situația accelerării aderării la structurile internaționale de securitate și cooperare, care treptat ar putea echilibra balanța negocierilor în favoarea Moldovei.

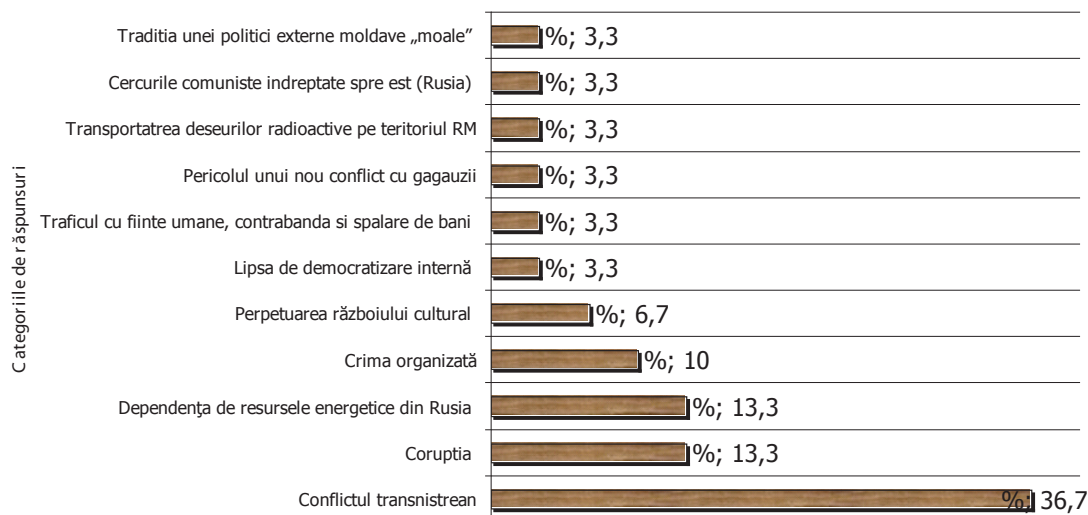
Indicatorul	aprilie-mai	mai-iunie	intensitatea
Factori de Securitate	3.79	3.68	↑ Îmbunătățire

Graficul 3

Care sunt cele mai importante amenințări de securitate națională?

(Sursa: IDIS "Viitorul")

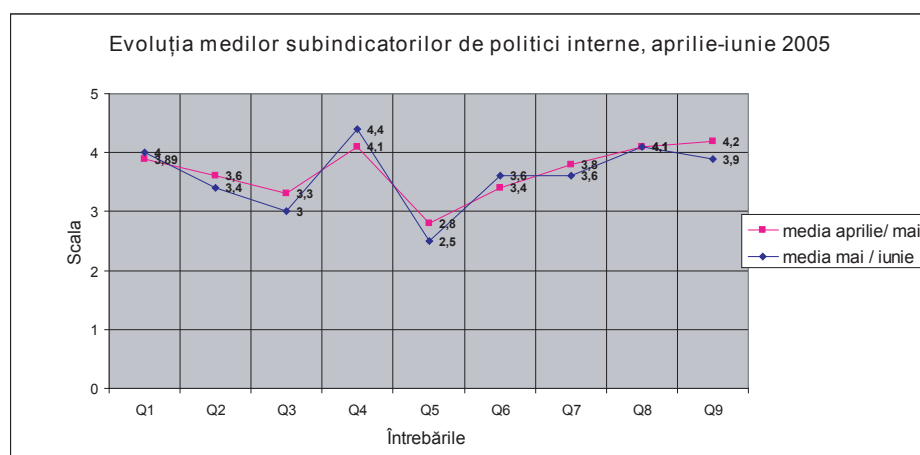

Anexe

Tabelul Nr. 1 Evoluția și intensitatea subindicatorilor de politici interne în perioada aprilie – iunie 2005

I. Politici interne	media aprilie-mai	media mai-iunie	Intensitatea
Lista întrebărilor/subindicatorilor de reper:			
Q1. Sunt autoritățile publice centrale din R. Moldova eficiente și competitive?	3.89	4	↓
Q2. Este sistemul politic din R.Moldova pluralist, democratic și viabil?	3.6	3.4	↑
Q3. Sunt, în R. Moldova, respectate drepturile și libertățile de bază ale cetățenilor săi?	3.3	3	↑
Q4. Este respectat, în R.Moldova, principiul separației puterilor în stat?	4.1	4.4	↓
Q5. Este, în R.Moldova, încurajată participarea femeilor, minorităților naționale și altor minorități în viața politică și afacerile publice?	2.8	2.5	↑
Q6. Este legislația electorală suficient de adecvată procesului și standardelor democratice; există mecanisme care asigură șanse egale tuturor competitorilor în cadrul campaniilor electorale?	3.4	3.6	↓
Q7. Sunt cetățenii R.Moldova protejați contra abuzurilor administrative și represiiilor politice?	3.8	3.6	↑
Q8. Există în R. Moldova o justiție independentă, în care cetățenii pot avea încredere?	4.1	4.1	↔
Q9. Sunt autoritățile publice locale efectiv descentralizate și autonome la nivel regional și local?	4.2	3.9	↓

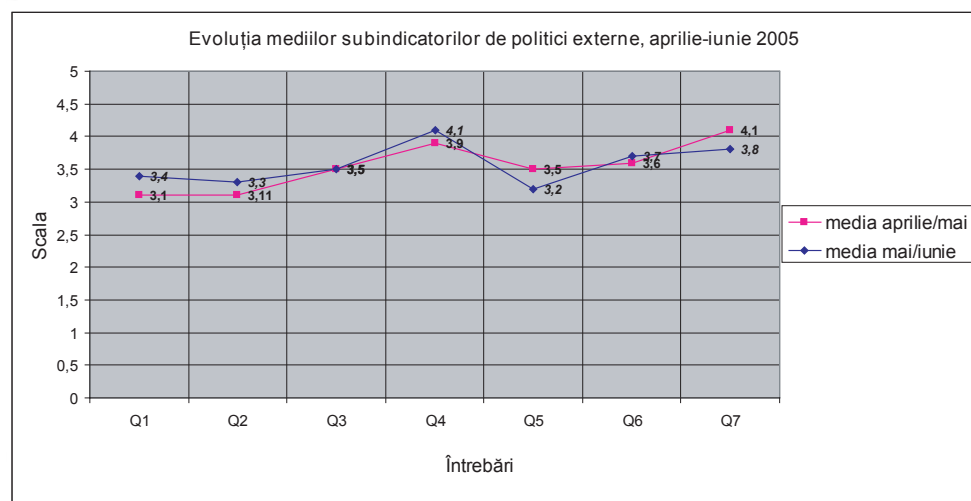
Graficul Nr.1

Tabelul Nr.2 Evoluția și intensitatea subindicatorilor de politici externe în perioada aprilie – iunie 2005

II. Politici externe	media aprilie- mai	media mai-iunie	Intensitatea
Lista întrebărilor / subindicatorilor de reper			
Q1. Este politica externă a RM suficient de clar formulată și promovată în raport cu principalii actori ai comunității internaționale?	3.1	3.4	↓
Q2. Sunt în opina Dvs respectate și implementate convențiile și acordurile ratificate de Republica Moldova?	3.11	3.3	↑
Q3. Este R.Moldova suficient de protejată prin acorduri și parteneriate strategice pe plan extern?	3.5	3.5	↔
Q4. Există între guvernare și societatea civilă punți de comunicare efective în vederea formării și promovării unei politici externe eficiente și credibile?	3.9	4.1	↓
Q5. Cooperează RM eficient cu țările vecine în cadrul organizațiilor regionale și internaționale?	3.5	3.2	↑
Q6. Sunt autoritățile R.Moldova efectiv angajate să implementeze Planul de Acțiuni UE-Moldova?	3.6	3.7	↓
Q7. Este integrarea euro-atlantică (NATO) o prioritate a politicii externe în RM?	4.1	3.8	↑

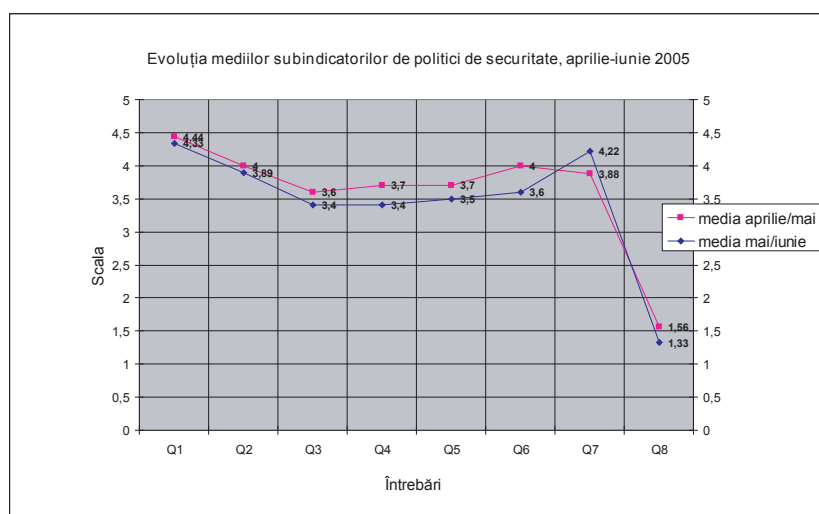
Graficul Nr.2

Tabelul Nr.3 Evoluția și intensitatea subindicatorilor de politici de securitate în perioada aprilie – iunie 2005

III. Politici de securitate	media aprilie-mai	media mai-iunie	Intensitatea
Lista întrebărilor / subindicatorilor de reper			
Q1. Este R. Moldova un stat care se poate apăra efectiv în eventualitatea unei agresiuni externe?	4.44	4.33	↑
Q2. Este R.Moldova un stat mai viabil și mai sigur astăzi decât acum un an pe planul asigurării cu resurse energetice și combustibil în funcție de necesitățile sale în creștere?	4	3.89	↑
Q3. Este poziția R. Moldova suficient de protejată prin acorduri și / sau tratate internaționale / regionale care ar spori gradul de securitate al statului?	3.6	3.4	↑
Q4. Există în R.Moldova politici corespunzătoare de protecție și susținere a mediului ambiant?	3.7	3.4	↑
Q5. Sunt implementate cu succes în R. Moldova politici de eliminare a traficului de ființe umane, de spălare de bani și contrabandă?	3.7	3.5	↑
Q6. În opinia Dvs., sunt promovate în RM politici și acțiuni eficiente de combatere a crimei organizate?	4	3.6	↑
Q7. În opinia Dvs., credeți că ar fi posibil de a reglementa conflictul Transnistrean în anul 2005?	3.88	4.22	↓
Q8. Este oare, în opinia Dvs, locul R.Moldova în spațiul euro-atlantic de securitate și apărare colectivă al Alianței NATO?	1.56	1.33	↑

Graficul Nr.3

POLITICAL AND SECURITY STATEWATCH este o publicație periodică editată de IDIS Viitorul

Pentru a fi incluși în lista de distribuție electronică, vă rugăm să contactați departamentul publicație la viitorul@moldova.org sau telefonați la (373-2) 22.18.44. Pentru mai multă informație contactați pe *Marin Eladi* via e-mail: marin_eladi@yahoo.com sau la telefonul (373-2) 22.18.44.

www.viitorul.moldova.org